

Atık Nesnelere Sıfır Atık Yaklaşımının Sanatsal Dönüşümü: Takı Tasarımına Yansımalar

Artistic Transformation of Zero Waste Approach with Waste Objects: Reflections on Jewelry Design

Metin COŞKUN ¹

¹Kastamonu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Kastamonu, Türkiye

Öz

Bu çalışma, sıfır atık yaklaşımının takı tasarımındaki sanatsal ve kavramsal yansımalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Günümüzde sürdürülebilirlik tartışmaları, tasarım disiplinlerinde kullanılan malzemelerin yeniden değerlendirilmesini ve üretim süreçlerinin çevresel etkilerinin sorgulanmasını gündeme getirmektedir. Bu bağlamda atık nesnelere estetik üretim süreçlerine dâhil edilmesi, hem çevresel farkındalık hem de yaratıcı tasarım pratikleri açısından önem kazanmaktadır. Araştırma nitel bir yaklaşımla yürütülmüş olup veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında çağdaş sanat ve takı tasarımı alanında atık nesnelere üretim sürecine dâhil eden sanatçıların eserleri incelenmiş ve bu eserler tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, atık nesnelere yalnızca sürdürülebilir bir malzeme alternatifi olmadığını; aynı zamanda estetik dönüşüm, kavramsal anlatı ve eleştirel tasarım yaklaşımları açısından önemli bir ifade aracı olarak kullanılabilirliğini göstermektedir. Sonuç olarak sıfır atık yaklaşımının takı tasarımında yeni estetik olanaklar sunduğu ve sürdürülebilir tasarım anlayışının gelişimine katkı sağlayabileceği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sıfır Atık, İleri Dönüşüm, Takı Tasarım, Takı Sanatı

ABSTRACT

This study aims to examine the artistic and conceptual reflections of the zero-waste approach in jewelry design. Today, sustainability debates bring to the forefront the re-evaluation of materials used in design disciplines and the questioning of the environmental impacts of production processes. In this context, the inclusion of waste objects in aesthetic production processes is gaining importance in terms of both environmental awareness and creative design practices. The research was conducted using a qualitative approach, employing document analysis as the data collection method. Within the scope of the study, the works of artists who incorporate waste objects into their production processes in the fields of contemporary art and jewelry design were examined and evaluated using thematic analysis. The findings reveal that waste objects are not only a sustainable material alternative but can also be used as an important means of expression in terms of aesthetic transformation, conceptual narrative, and critical design approaches. Consequently, it has been demonstrated that the zero-waste approach offers new aesthetic possibilities in jewelry design and can contribute to the development of sustainable design practices.

Keywords: Zero Waste, Upcycling, Jewelry Design, Jewelry Art

Giriş

Sanatın, tarih boyunca çevreyle ilişkisi farklı yönlerden ele alınmış ve bu ilişki sayesinde çeşitli ifade biçimlerine ulaşılmıştır. Günümüzde kaynakların tükenmesi ve atık yönetimi gibi çevresel sorunlar, sanat ve tasarım dünyasını da dönüştürmektedir. Bu bağlamda sıfır atık yaklaşımı, yalnızca çevreyi koruma stratejisi değil, aynı zamanda sanatsal yaratıcılığı teşvik eden bir felsefe olarak dikkat çekmektedir (Ylirisku, 2021, s. 28).

Ylirisku'nun (2021) çevresel sanat ve sürdürülebilir tasarım üzerine yaptığı çalışmalar, sanatçıların çevresel kaygılarla materyal kullanımında nasıl daha yaratıcı hale geldiğini ortaya koymaktadır. Özellikle geri dönüşüm ve yeniden kullanım uygulamaları, geleneksel tasarım anlayışını dönüştürerek yeni ifade alanları ortaya atmaktadır (Ylirisku, 2021, s. 30)

Sanatın materyalle olan ilişkisine bakıldığında, atık nesnelere, sanatçıların sıfır atık felsefesini üretim süreçlerine dâhil etmelerinde önemli bir araç haline gelmiştir. Bu nesnelere, yalnızca estetik malzemeler olarak değil, aynı zamanda mevcut tüketim alışkanlıklarına ve çevresel duyarlılığa eleştirel bir yaklaşım geliştiren araçlar olarak da değerlendirilmektedir.

Geliş Tarihi/Received 12.12.2024
Revizyon Talebi/Revision Requested 02.03.2026
Son Revizyon/Last Revision 04.03.2026
Kabul Tarihi/Accepted 09.03.2026
Yayın Tarihi/Publication Date 30.03.2026

Sorumlu Yazar/Corresponding author:
Metin COŞKUN

E-mail: mcoskun@kastamonu.edu.tr

Cite this article: Coşkun, M. (2026). Artistic transformation of zero waste approach with waste objects: Reflections on jewelry design. *Art Vision*, (56), 21-30.

<https://doi.org/10.32547/artvision.1600680>

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Yin (2020), "The Sustainable Object" adlı çalışmasında, atık nesnelerin sanat ve tasarım bağlamındaki estetik değerine ek olarak çevresel farkındalık yaratma potansiyeline de dikkat çekmektedir (Yin, 2020, ss. 8-16).

Sıfır atık hareketi, döngüsel ekonomi ile uyumlu bir şekilde kaynakların yeniden değerlendirilmesini öngörmektedir. Bu hareketin sanat ve tasarıma yansımaları, Marcel Duchamp'ın ready-made kavramından ilham almış modern yaklaşımlarla şekillenmiştir. Duchamp'ın sıradan nesnelere sanat objelerine dönüştürme çabası, günümüzde çevre dostu tasarım pratikleriyle yeniden gündeme gelmiştir. Noland, Duchamp'ın ready-made yaklaşımını çağdaş tasarımda sürdürülebilirliğin erken bir örneği olarak tanımlamakta ve bu yöntemin atık nesnelere gerçekleştirilen tasarımlara nasıl bir temel oluşturduğunu tartışmaktadır (Noland, 2013, ss. 85-121).

Takı tasarımı, estetik ve kişisel ifade biçimi olarak değerlendirildiğinde, atık nesnelere zenginleştirilmiş tasarımlar aracılığıyla güçlü bir mesaj taşıma potansiyeline sahiptir. Yapılan son araştırmalar, bu tür tasarımların yalnızca estetik bir yenilik değil, aynı zamanda çevresel farkındalık yaratmak için bir araç olduğunu göstermektedir (Yin, 2020, ss. 8-16). Dönüşüm takı tasarımlarının ekonomik sürdürülebilirlik ve toplumsal farkındalık üzerindeki etkilerini inceleyerek, bu tür uygulamaların tasarım dünyasındaki önemini vurgulamaktadır.

Bu bağlamda çalışmada atık nesnelere sıfır atık yaklaşımının sanatsal dönüşümü incelenmiş ve bu dönüşümün takı tasarımındaki yansımaları ele alınmıştır. İlk olarak sıfır atık yaklaşımının temel ilkeleri ve felsefesi hakkında bilgi verilmiş, ardından atık nesnelerin sanat ve tasarımda nasıl bir dönüşüm yarattığı tartışılmıştır. Takı tasarımında yenilikçi ve çevre dostu uygulamaları incelenmiş, konunun sanatsal ve kültürel boyutlarına değinilmiştir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışma, sıfır atık yaklaşımının takı tasarımındaki sanatsal yansımalarını incelemeyi amaçlayan literatür temelli nitel bir araştırma niteliindedir. Nitel araştırmalar, sosyal ve kültürel olguların bağlam içinde derinlemesine anlaşılmasını amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Creswell ve Creswell, 2018). Bu doğrultuda çalışmada, sanat ve tasarım alanında atık nesnelerin kullanım biçimlerini ve bu kullanımın estetik, çevresel ve kavramsal etkilerini inceleyen betimsel bir araştırma deseni çerçevesinde doküman incelemesi tekniğiyle yürütülmüştür. Betimsel araştırmalar, mevcut durumun sistematik bir biçimde incelenmesine ve yorumlanmasına olanak sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Doküman incelemesi ise, araştırma konusu ile ilişkili yazılı, görsel veya dijital belgelerin sistematik biçimde incelenmesi ve yorumlanması sürecidir. Bu yöntem özellikle

literatür, arşiv belgeleri, sanat eserleri, raporlar veya görseller gibi mevcut materyaller üzerinden veri elde etmek amacıyla kullanılmaktadır (Bowen, 2009). Çalışmada, sıfır atık yaklaşımının takı tasarımındaki yansımaları literatür ve örnek sanatçı çalışmaları üzerinden değerlendirilmiştir. Araştırmada incelenen sanatçı ve tasarım örnekleri, atık nesnelere üretim süreçlerinde doğrudan kullanan ve sürdürülebilir tasarım yaklaşımlarıyla ilişkilendirilen çağdaş sanatçı ve tasarımcılar arasından seçilmiştir. Seçim sürecinde eserlerin malzeme kullanımı, kavramsal yaklaşımı ve sıfır atık yaklaşımıyla kurduğu ilişki dikkate alınmıştır. Çalışmada yer verilen görseller ise malzeme kullanımı, estetik dönüşüm, nesnenin yeniden anlamlandırılması ve sürdürülebilirlik temaları çerçevesinde görsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Örnek seçiminde eserlerin atık malzemeleri estetik ve kavramsal bir tasarım unsuru olarak kullanması temel ölçüt olarak dikkate alınmıştır. Ayrıca incelenen eserlerin uluslararası sergilerde yer almış olması ve çağdaş takı tasarımı literatüründe sıklıkla referans gösterilen sanatçılara ait olması da seçim sürecinde belirleyici olmuştur. Bu çalışmada görsel materyaller, eserlerde kullanılan malzeme türleri, form özellikleri, estetik dönüşüm biçimleri ve nesnenin yeniden anlamlandırılması gibi ölçütler dikkate alınarak nitel bir görsel analiz çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgular hakkında bilgi içeren yazılı ve görsel materyallerin sistematik bir biçimde analiz edilmesini içeren bir veri toplama yöntemidir (Bowen, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu kapsamda sürdürülebilir tasarım, döngüsel ekonomi, ileri dönüşüm (upcycling) ve çağdaş takı tasarımı alanlarında yayımlanmış akademik makaleler, kitaplar, tezler, sergi katalogları ve çevrimiçi sanat arşivleri incelenmiştir. Ayrıca sıfır atık yaklaşımını eserlerinde kullanan çağdaş sanatçılar ve takı tasarımcılarına ait çalışmalar da araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Tim Noble ve Sue Webster, David Bielander, Tithi Kutchamuch, Robert Baines ve Ruudt Peters gibi sanatçıların eserleri, atık nesnelerin sanatsal dönüşümünü temsil eden örnekler olarak seçilmiş ve analiz edilmiştir.

Veri Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler tematik analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Tematik analiz, nitel veriler içinde yer alan anlam örüntülerini ve temaları belirlemek amacıyla kullanılan sistematik bir analiz yöntemidir (Braun ve Clarke, 2006). Bu süreçte öncelikle literatürde sıfır atık yaklaşımı, sürdürülebilir tasarım ve atık nesnelerin sanatsal kullanımı ile ilgili temel kavramlar belirlenmiştir. Daha sonra incelenen sanatçı ve tasarım

örnekleri; estetik dönüşüm, malzeme kullanımı, sürdürülebilirlik, kültürel anlam ve toplumsal mesaj gibi temalar çerçevesinde analiz edilmiştir. Bu analiz süreci, atık nesnelerin takı tasarımındaki yaratıcı potansiyelini ve sıfır atık yaklaşımının tasarım dünyasındaki etkilerini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Bulgular

Sıfır Atık Yaklaşımının Felsefesi ve İlkeleri

Sıfır atık, çevresel sürdürülebilirlik için geliştirilen bir yaşam ve üretim felsefesi olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım, döngüsel ekonomi prensiplerine dayanarak atık üretimini sıfıra indirmeyi, doğal kaynakları korumayı ve maksimum verimle kullanmayı hedeflemektedir. Sıfır atık felsefesi, gereksiz israfın önlenmesi, yeniden kullanım ve ileri dönüşüm gibi uygulamaları kapsamaktadır. Bu anlayış, sadece bir çevre politikası değil, aynı zamanda bireysel ve toplumsal bir yaşam tarzı olarak da benimsenmesi önerilmektedir (Zaman ve Lehmann, 2011, ss. 221-229).

Bu felsefe, tüketim sonrasında ürünlerin doğaya ilk alındığı haline geri döndürülmesini savunan bir döngü sürecini öne çıkarmaktadır. Ellen MacArthur Vakfı'nın (2017) raporlarına göre, döngüsel ekonomi doğal kaynakların sınırlı olduğu gerçeğini temel alarak, ürünlerin yaşam döngülerini uzatarak ekolojik dengenin sağlanmasını amaçlamaktadır. Sıfır atık yaklaşımı, yalnızca endüstriyel üretimde değil, aynı zamanda sanat ve tasarım alanında da etkili bir şekilde uygulanmaktadır. Özellikle ileri dönüşüm ve atık nesne kullanımı gibi yaratıcı yaklaşımlar, sıfır atık felsefesini hayata geçirmenin yenilikçi yollarını sunmaktadır (Geissdoerfer vd., 2017, ss. 757-768).

Sıfır atık kavramı, geri dönüşümden daha kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır. Bu felsefenin yalnızca atıkların geri kazanımını değil, aynı zamanda malzemelerin yeniden değerlendirilmesi yoluyla üretim süreçlerinin tamamen yeniden yapılandırılmasını önerdiğini vurgulamaktadır. Sanat ve tasarımda bu yaklaşım hem yaratıcı ifade biçimlerini hem de çevresel farkındalığı şekillendiren güçlü bir araç haline gelmiştir.

Sanat ve tasarım bağlamında sıfır atık, malzeme seçiminden üretim tekniklerine kadar geniş bir uygulama alanı bulunmaktadır. Geissdoerfer vd., (2017), döngüsel ekonomi bağlamında tasarımcıların sürdürülebilir ürünler yaratmak için malzemeleri nasıl yeniden değerlendirdiğini tartışmaktadır (Geissdoerfer vd., 2017). Bu kapsamda, takı tasarımında kullanılan atık nesneler, sıfır atık ilkelerinin hem estetik hem de fonksiyonel bir yansıması olarak öne çıkmaktadır.

Sıfır atık felsefesi, doğanın sınırsız bir kaynak olmadığını kabul eden bir farkındalık hareketi olarak görülmektedir. Sanat ve tasarımın bu felsefeyi benimsemesi, çevresel sürdürülebilirlik

kadar yaratıcı yenilikler açısından da önemli bir dönüm noktası olmaktadır.

Atık Nesnelerin Tarihsel ve Kültürel Bağlamı

Sanat ve tasarım tarihinde atık nesneler, estetik ve kavramsal dönüşümün önemli bir aracı olmuştur. Marcel Duchamp, ready-made kavramını sanat dünyasına kazandırarak, sıradan nesnelerin sanat eserine dönüştürülebileceğini savunmuş ve modern sanatın temel paradigmalarından birini değiştirmiştir. Duchamp'ın 1917 yılında ortaya koyduğu ünlü Fountain eseri (Görsel 1), bu dönüşümün en dikkat çekici örneklerinden biri olmakta ve atık nesnelerin sanatsal bir bağlamda nasıl yeniden anlam kazandığını göstermektedir (The Collector, t.y.).

Görsel 1

Marcel Duchamp'ın Fountain Adlı Çalışması

Not: The Collector, t.y.

Duchamp'ın hazır nesne yaklaşımı, gündelik nesnelerin sanatsal bağlamda yeniden değerlendirilmesine yönelik önemli bir kırılma noktası oluşturmuştur. Bu yaklaşım, nesnenin sanatsal değerinin yalnızca üretim tekniğine değil, sanatçının onu yerleştirdiği bağlama ve yüklediği anlama bağlı olduğunu göstermektedir. Bu perspektif, çağdaş takı tasarımında atık nesnelerin kullanılmasını mümkün kılan kavramsal zemini hazırlayan önemli bir düşünsel altyapı olarak değerlendirilebilir.

Tarih boyunca atık nesneler yalnızca Duchamp gibi avangard sanatçılar için değil, geleneksel zanaatkarlar için de üretim süreçlerinde önemli bir yer edinmiştir. Örneğin, 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan Arts and Crafts hareketi, endüstriyel atıkları estetik bir bakış açısıyla yeniden değerlendirerek sanatsal üretime dahil etmiştir (Harrod, 2012). Harrod'un belirttiği gibi, bu dönemde atıklardan yapılan ürünler hem zanaatkarların yaratıcılığını hem de çevresel kaynakların yeniden kullanımını simgelemiştir.

Atık nesnelerin sanattaki kullanımı, yalnızca estetik kaygılarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda kültürel eleştirinin bir aracı haline gelmiştir. Joseph Cornell'in kutu ambalajları, atık nesneleri metafor olarak kullanarak modern yaşamın karmaşıklığını ve tüketim toplumunun eleştirisini yansıtmıştır (Ferguson ve Sawelson-Gorse, 1999). Bu tür eserler, nesnelere atfedilen işlevsel anlamları aşarak, izleyicileri hem geçmişe hem de bugüne dair derinlemesine düşünmeye yönlendirmiştir (Görsel 2).

Görsel 2*Yolculuk Kutusu Hikayeleri Kutularda Biriktiren Sanatçının Çalışması**Not: İğrek, 2015*

Atık nesnelerin sanattaki uzun geçmişi, günümüzde sürdürülebilirlik hareketleriyle birleşerek yeni bir anlam kazanmıştır. Contemporary Art Journal'da tarafından yayınlanan bir çalışmada, atık nesnelerin kullanımının sanatçı ve tasarımcılar için çevresel sorumlulukları ifade etmenin güçlü bir yolu olduğu belirtilmiştir. Bu, özellikle sıfır atık yaklaşımını benimseyen tasarım pratiklerinde belirgin hale gelmektedir (Zafarmand vd., 2003, ss. 173-186).

Takı tasarımında atık nesneler, özellikle bireysel anlamlar yüklenmiş parçalar yaratmak için sıkça kullanılmıştır. 20. yüzyılın sonlarında çağdaş takı tasarımcıları, endüstriyel ve günlük atıkları tasarımlarına dahil ederek kişisel ve kolektif hikayeler anlatmaya odaklanmışlardır (Dormer, 1994, ss. 34-40). Dormer'in (1994) çalışmaları, takı tasarımında malzemelerin tarihsel ve kültürel bağlamını korumanın estetik ve etik açıdan önemini vurgulamaktadır.

Atık Nesnelerin Takı Tasarımına Katkıları

Atık nesneler, geleneksel takı tasarımına hem estetik hem de kavramsal olarak yeni bir soluk getirmiştir. Bu nesneler, sanatsal dönüşümün bir aracı olarak kullanılarak işlevsellik ve anlam arasında bir köprü oluşturmaktadır. Takı tasarımında atık nesnelerle çalışmak, yalnızca yaratıcı ifade biçimlerini değil, aynı zamanda çevresel sorumluluğu ve kişisel hikayeleri de ön plana çıkarmaktadır (Dormer, 1994, ss. 34-40).

Atık nesnelerle yapılan takı tasarımı, malzeme seçiminde ve kullanım biçimlerinde yeni boyutlar kazandırmaktadır. Bu tasarımlar, nesnelerin kendi geçmişlerini ve estetik değerlerini koruyarak onlara yeni bir anlam yüklemeyi hedeflemektedir. McCullough (2008), atık nesnelerin, bağlama bağlı olarak hem sanatsal hem de işlevsel bir ifade aracı olarak tasarım dünyasında değer kazandığını vurgulamaktadır. Örneğin, atıcı Kathy Stoffel'in watch-back adlı eseri (Görsel 3) eski bir saat mekanizmasının yüzük ya da kolyeye dönüştürülmesi, yalnızca tasarımcının yenilikçi becerilerini değil, aynı zamanda tüketim alışkanlıklarına yönelik bir eleştiriyi temsil etmektedir (Le Van, 2007, s. 131).

Görsel 3*Watch-Back, Kathy Stoffel, 2000**Not: Le Van, 2007, s. 131*

Atık nesneler, bireylerin anılarını, toplumsal geçmişlerini veya kişisel hikayelerini ifade eden güçlü semboller olarak görülmektedir. Bu nesneler yalnızca estetik unsurlar değil, aynı zamanda kimlik taşıyıcısı rolüne sahiptir. Murray takı tasarımında atık nesnelerin hikâye anlatıcısı olarak nasıl kullanıldığını detaylandırmaktadır (Murray, 2011, ss. 123-134). Örneğin, eski bir tahta parçasının broş olarak kullanılması, sahibinin geçmişine dair anlamlar yaratabilmektedir. Jane Ann Wynn' icon Brooch çalışması tamda bu alanda iyi bir örnek gösterilebilmektedir (Görsel 4). Bu bağlamda takı tasarımı, fiziksel bir obje olmanın ötesine geçerek kişisel ve toplumsal anlatıların bir aracı haline gelmektedir (Le Van, 2007, s. 72).

Görsel 4*Icon Brooch, Jane Ann Wynn, 1855**Not: Le Van, 2007, s. 72*

Atık nesnelerin takı tasarımında kullanımı, sıfır atık ve döngüsel ekonomi ilkelerini destekleyen bir uygulama olarak dikkat çekmektedir. Bu tasarımlar, doğal kaynakların kullanımını azaltırken mevcut nesnelere yeni bir yaşam kazandırmaktadır. Özellikle tüketim toplumunun eleştirisi çerçevesinde, bu uygulamalar çevresel farkındalığı artırmaktadır (MacArthur, 2017). Günümüzde birçok çağdaş takı tasarımcısı, ileri dönüşüm ilkelerini uygulayarak atık materyalleri estetik açıdan yenilikçi ve çevre dostu ürünlere dönüştürmektedir.

Çağdaş takı tasarımcıları, atık nesneler kullanarak sıra dışı ve etkileyici eserler ortaya koymaktadır. El Anatsui, atık metal parçalarını ve atık nesneleri işleyerek çevresel ve kültürel mesajlar içeren tasarımlar üretmiştir. Anatsui'nin eserleri, nesnelerin işlevsel tarihlerini dönüştürerek sanatsal bir

anlatıya nasıl dahil edilebileceğinin etkileyici bir örneğidir (Durán, 2007, ss. 56-67).

Atık nesnelere takı tasarımındaki kullanımı hem estetik hem de kavramsal açıdan tasarım dünyasını zenginleştirmektedir. Bu uygulamalar, yalnızca yenilikçi tasarımlar yaratmakla kalmayıp aynı zamanda tüketim kültürüne alternatif bir yaklaşım sunmaktadır. Atık nesnelere, tasarımcıların sanatsal ifade biçimlerini genişletirken çevresel sorumluluk ve kişisel hikâye anlatımı gibi önemli konulara da dikkat çekmektedir.

Sıfır Atık Takı Tasarımında Yaratıcılığın Sınırları

Sıfır atık felsefesi, tasarımcıları geleneksel malzeme kullanımı ve üretim yöntemlerinin ötesine geçmeye teşvik ederek yaratıcılığın sınırlarını yeniden tanımlamaktadır. Takı tasarımında sıfır atık uygulamaları, malzemelerin yeniden kullanımı ve ileri dönüşüm yoluyla hem estetik hem de çevresel hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır. Ancak bu süreç, yaratıcı sınırlamalar getirir ve tasarımcıları yenilikçi çözümler geliştirmeye zorlamaktadır (Zaman ve Lehmann, 2011, ss. 221-229).

Sıfır atık yaklaşımındaki takı tasarımında kullanılan atık nesnelere, tasarımcılar için en büyük zorluklardan birini oluşturmaktadır. Bu nesnelere doğal ya da endüstriyel kaynaklı olmakta ve tasarım sürecinde uyum sağlama ve dönüştürme becerilerini ön plana çıkarmaktadır. McCullough (2008), mevcut malzemelerin özelliklerine uyum sağlamanın yaratıcı bir mücadele gerektirdiğini ifade etmektedir. Örneğin, metal atıkların veya eski parçaların yeniden kullanılması, malzemenin dayanıklılığı, estetik değeri ve işlevselliği ile ilgili çeşitli sınırlamalar yaratabilmektedir.

Minimalist yaklaşımlar, sıfır atık takı tasarımında yaratıcı sınırlamaları avantaja dönüştürebilmektedir. İleri dönüşüm (upcycling) süreçleri ise, atık malzemelerin yalnızca yeniden kullanılmasını değil, aynı zamanda estetik ve işlevsel anlamda dönüştürülmesini içermektedir. Dormer (1994), bu süreçte tasarımcıların yalnızca mevcut materyallerle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda bu materyallerin estetik potansiyellerini keşfetmek zorunda olduklarını vurgulamaktadır. Görsel 5'de yer alan Judith Hoyt'a ait eserde paslanmış bir metal parçası içerisine kesiklerden görünecek şekilde oluşturulmuş bir yüz imgelemi tümüyle atık takılardan üretilmiştir (Le Van, 2007, s. 20).

Görsel 5

Gri Yüz Turuncu Ağız, Judit Hoyt, 2003

Not: Le Van, 2007, s. 20

Sıfır atık takı tasarımında estetik ile etik arasında bir denge kurmak, tasarımcılar için başka bir önemli zorluktur. Zafarmand vd. (2003), tasarımcıların yalnızca çevresel sürdürülebilirliği değil, aynı zamanda sanat eserlerinin estetik değerini de gözetmesi gerektiğini belirtmektedir. Örneğin, bir tasarımın hem sanatsal bir ifade sunması hem de çevresel etkisini en aza indirmesi, tasarımcılar için karmaşık bir denge gerektirmektedir.

Sıfır atık takı tasarımı, yaratıcılığı geleneksel anlamda yeniden tanımlamaktadır. Bu süreç, tasarımcıları kısıtlı malzeme seçenekleriyle çalışmaya zorlayarak yenilikçi düşüncüyü teşvik etmektedir. MacArthur (2017), bu yaratıcı yeniden tanımlamanın döngüsel ekonomi ilkelerini sanatsal bir süreçle bütünleştirdiğini vurgulamaktadır. Tasarımcılar, sınırlı kaynaklarla çalışırken yaratıcı becerilerini ve problem çözme yeteneklerini maksimum düzeyde kullanmaktadır.

Gelecekte sıfır atık takı tasarımında teknolojinin ve inovasyonun rolünün önemli bir yer tutacağı beklenmektedir. Özellikle 3D yazıcı teknolojisi, geri dönüştürülmüş malzemelerle takı yaratımında yeni olanaklar sunmaktadır. Geissdoerfer vd. (2017), teknolojik yeniliklerin malzeme sınırlamalarını aşmada ve tasarım sürecini geliştirmede kilit bir araç olduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda, sıfır atık takı tasarımında yaratıcılığın sınırları, teknolojik ilerlemelerle birlikte genişlemektedir.

Sonuç olarak, sıfır atık takı tasarımı, yaratıcı süreçlerin sınırlarını zorlayan bir alan olarak öne çıkmaktadır. Tasarımcılar, malzeme ve teknik sınırlamaları aşarak estetik ve etik değerleri bir araya getiren yenilikçi eserler üretmektedir. Bu süreç, yalnızca tasarım dünyasında değil, aynı zamanda çevresel farkındalık yaratmada da kritik bir rol oynamaktadır.

Örnek Çalışmalar ve Sanatçılar

Sıfır atık takı tasarımında atık nesnelere kullanımı hem estetik hem de kavramsal yenilikler sunarak çağdaş tasarım dünyasında önemli bir alan oluşturur. Dünyanın dört bir yanındaki sanatçılar, bu yaklaşımı benimseyerek bireysel hikayeler, toplumsal eleştiriler ve çevresel farkındalık temalarını işleyen eserler yaratmaktadır. Aşağıda, bu alanda öne çıkan birkaç sanatçı ve çalışmaları incelenmiştir.

Tim Noble ve Sue Webster: Atıktan Anlam Yaratmak

Tim Noble ve Sue Webster, atık malzemeleri sanat eserlerine dönüştürmede öncü olan yenilikçi bir ikilidir. Günlük yaşamda kullanılan sıradan nesnelere bir araya getirilerek hem estetik hem de kavramsal bir bütünlük yaratmaktadır. Özellikle "Shadow Sculptures" adlı serilerinde (Görsel 6), atık nesnelere ışıkla birleştirilerek şaşırtıcı gölge kompozisyonları oluşturmuşlardır (Yin, 2020, ss. 8-16). Bu yaklaşımları, malzemelerin estetik değerlerinin dönüştürülmesi konusunda takı tasarımına ilham veren güçlü bir örnektir.

Görsel 6

Tim Noble ve Sue Webster'in Gölge Sanatı Eserlerinden Biri

Not: ArtWorks for Change, t.y.

Noble ve Webster'in çalışmaları, atık nesnelere yalnızca fiziksel özellikleriyle değil, oluşturdukları görsel etkiler aracılığıyla da sanatsal bir anlatı oluşturabileceğini göstermektedir. Sanatçıların atık materyallerden oluşturdukları kompozisyonların ışık aracılığıyla figüratif gölgelere dönüşmesi, nesnenin görünür formu ile algılanan anlamı arasındaki ilişkiyi sorgulayan bir yaklaşım sunmaktadır. Bu bağlamda eserler, atık malzemelerin sanatsal üretim süreçlerinde estetik ve kavramsal bir araç olarak kullanılabilirliğini ortaya koymaktadır.

David Bielander: Mizahi ve Yenilikçi Yaklaşımlar

David Bielander, geleneksel takı anlayışını mizahi bir yorumla harmanlayan bir tasarımcıdır. Tasarımlarında sıklıkla atık nesnelere ve geri dönüştürülmüş malzemelere kullanılmaktadır. Ünlü "Karton Kolye" serisi (Görsel 7), sıradan bir karton kutununun takı estetiğine nasıl dönüştürülebileceğini etkileyici bir şekilde göstermektedir (Murray, 2011, ss. 123-134). Bielander'ın tasarımlarının, günlük nesnelere algılanış biçimini değiştirdiğini ve izleyiciyi malzemenin anlamını yeniden düşünmeye teşvik ettiğini belirtmektedir.

Görsel 7

David Bielander'ın Karton Adlı Takı Tasarımı.

Not: Bielander, 2015

Bielander'ın karton malzemeyi kullanarak ürettiği takılar, mücevherin değerine ilişkin geleneksel kabulleri sorgulayan kavramsal bir yaklaşım sunmaktadır. Geleneksel mücevher tasarımında değerli metaller ve taşlar ön planda yer alırken, sanatçının gündelik ve değersiz kabul edilen bir malzemeyi takı formuna dönüştürmesi bu algıyı eleştirel biçimde yeniden yorumlamaktadır. Bu yaklaşım, malzemenin ekonomik değerinden çok tasarımın kavramsal içeriğinin belirleyici olduğu çağdaş takı anlayışıyla ilişkilendirilebilir (Murray, 2011).

Tithi Kutchamuch: Fonksiyonel ve Duygusal Bağlantılar

Tithi Kutchamuch, işlevsellik ile duygusal bağları birleştiren takı tasarımlarıyla dikkat çekmektedir. Eski ev eşyaları, kırık aksesuarlar, kâğıt parçaları ve metal hurdalar gibi atık nesnelere kullanarak oluşturduğu tasarımlar (Görsel 8), kullanıcıların eserlerle kişisel bir bağ kurmasını hedeflemektedir. Dormer (1994), Kutchamuch'un eserlerinde atık nesnelere kişisel hafızayı nasıl yeniden inşa ettiğini vurgulamaktadır.

Görsel 8

Tithi'nin All Year Rings Çalışması

Not: Kutchamuch, 2008

Tithi Kutchamuch'un çalışmalarında kullanılan gündelik nesnelere ve farklı materyaller, takının yalnızca estetik bir aksesuar olmanın ötesinde bireysel ve kültürel anlatılar taşıyan bir nesne olduğunu göstermektedir. Sanatçının kullandığı malzemeler, gündelik yaşamla kurulan ilişkiyi görünür kılarken aynı zamanda nesnelere yeniden anlamlandırılmasına olanak sağlamaktadır. Bu yönüyle çalışmalar, sürdürülebilir tasarım yaklaşımı ile kişisel anlatı temelli takı üretiminin kesiştiği bir noktada değerlendirilebilir.

Robert Baines: Tarih ve Mitoloji ile Bütünleşen Tasarımlar

Robert Baines, atık nesnelere tarihsel ve mitolojik anlatıları birleştiren çalışmalarına tanınmaktadır. Eski metal parçaları ve endüstriyel atıkları antik kuyumculuk teknikleriyle işleyerek geçmiş ile günümüz arasında sanatsal bir bağ kurmaktadır (Görsel 9). Çalışmaları, malzemelerin tarihsel değerini vurgularken çevresel farkındalık yaratma açısından da öne çıkmaktadır (Zafarmand vd., 2003, ss. 173-186).

Görsel 9

Robert Baines'in Yüzük Çalışması

Not: Baines, 2010

Ruudt Peters: Meditatif ve Simgesel Yaklaşımlar

Hollandalı sanatçı Ruudt Peters, atık nesnelere minimal bir estetik ile işleyerek simgesel anlamlar yaratmaktadır (Görsel 10). Bu nesnelere ruhsal bir anlam taşıdığına inanır ve tasarımlarında meditasyona dayalı bir yaklaşım sergilemektedir. Peters'in eserlerinin, izleyicilerin nesnelere duygusal bir bağ kurmasını sağlayarak takı tasarımında yeni bir düşünce biçimi sunduğunu ifade etmektedir (Zafarmand vd., 2003, ss. 173-186).

Görsel 10

Ruudt Peters'in Azoth-SOFA Chicago Sergisinden Bir Eser

Not: Peters, 2004

Ruudt Peters'in çalışmaları, takıyı yalnızca dekoratif bir nesne olarak değil, aynı zamanda düşünsel bir ifade aracı olarak ele alan çağdaş takı anlayışını temsil etmektedir. Sanatçının kullandığı deneysel malzemeler ve alışılmadık form arayışları, takının geleneksel işlevinin ötesine geçerek nesnenin anlamını yeniden yorumlamaktadır. Bu yönüyle Peters'in çalışmaları, atık veya alışılmadık dışındaki malzemelerin takı tasarımında kullanılmasının yalnızca estetik bir tercih değil, aynı zamanda kavramsal bir tasarım stratejisi olduğunu göstermektedir.

Atık nesnelere sıfır atık takı tasarımındaki kullanımı, sanat ve çevre bilincini bir araya getirerek tasarım dünyasında yenilikçi ve etkileyici bir alan oluşturmaktadır.

Takı Tasarımında Sürdürülebilirlik ve Toplumsal Etki

Takı tasarımı, yalnızca estetik değerler taşımanın ötesinde, toplumsal ve çevresel mesajlar ileten güçlü bir ifade biçimi olarak da görülmektedir. Sürdürülebilirlik, bu alanda giderek daha önemli bir kavram haline gelmiştir. Atık nesnelere yapılan sıfır atık takı tasarımı, çevreye duyarlı bir üretim süreci sunarken, toplumsal farkındalık yaratma potansiyeline de sahiptir (Ellen MacArthur Foundation, 2017). Aşağıda, sürdürülebilir takı tasarımının çevresel, ekonomik ve toplumsal etkileri ele alınmaktadır.

Geleneksel takı üretimi genellikle değerli taş ve metallerin çıkarılmasıyla ilişkilidir ve bu süreç çevre üzerinde ciddi olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Ancak sıfır atık yaklaşımının, bu zararları minimize etme potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir. Yin (2020), geri dönüştürülmüş malzemelerin takı tasarımında kullanılmasıyla doğal kaynak tüketiminin önemli ölçüde azaltılabileceğini vurgulamaktadır. Örneğin, atık metallerin ve plastiklerin ileri

dönüşüm süreçleriyle estetik birer sanat eserine dönüştürülmesi, aynı zamanda atık yönetimi sorunlarına da yaratıcı çözümler sunmaktadır. İleri dönüşüme uygun bir örnek olarak sanatçı Jan Arthur Harrel'in 2000 yılında dikenli teller gümüş ve inci kullanarak yaptığı (Görsel 11) Donna Read'e Saygı adlı eseri gösterilebilir (Le Van, 2007, s. 38).

Görsel 11

Donna Read'e Saygı, Jan Arthur Harrel, 2000

Not: Le Van, 2007, s. 38

Sürdürülebilir takı tasarımının küçük ölçekli işletmeler ve yerel üreticiler için ekonomik fırsatlar yaratma potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Özellikle atık nesnelere yapılan tasarımlar, düşük maliyetli malzemelerin kullanılmasını teşvik ederek ekonomik sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktadır. Zaman ve Lehmann (2011), sıfır atık üretim süreçlerinin yerel ekonomileri destekleyerek adil ticaret anlayışını yaygınlaştırabileceğini ifade etmektedir.

Atık nesnelere takı tasarımında kullanımı, tüketim kültürüne yönelik güçlü bir eleştiri sunmaktadır. Günümüzde hızlı moda anlayışı ve aşırı tüketim, doğal kaynakların hızla tükenmesine neden olmaktadır. Sürdürülebilir takı tasarımının, tüketicilere alternatif bir bakış açısı sunarak daha bilinçli bir tüketim alışkanlığı geliştirmeyi teşvik ettiğini belirtmektedir. Bu tür tasarımlar, yalnızca estetik bir değer taşımakla kalmaz, aynı zamanda tüketim alışkanlıklarını yeniden düşünmeye zorlamaktadır (Zafarmand vd., 2003, ss. 173-186).

Takı tasarımı, bireysel ifadeyi desteklemenin yanı sıra toplumsal mesajlar iletmek için de güçlü bir araç olarak görülmektedir. Örneğin, Gabriela Sánchez'in plastik atıklar ve kırık cam parçaları kullanarak yaptığı takılar, çevre kirliliğine dikkat çekerken aynı zamanda bu malzemelerin estetik potansiyelini ortaya koymaktadır (Ferguson ve Sawelson-Gorse, 1999). Bu çalışmalar, çevre bilinci yaratmada ve toplumsal değişimi teşvik etmede takı tasarımının rolünü gözler önüne sermektedir.

Atık nesnelere yapılan takı tasarımları, yerel kültürel mirasın korunması ve tanıtılması için etkili bir araçtır. Örneğin Afrika'daki topluluklar, geleneksel tasarımlarında sık sık atık nesnelere kullanılmaktadır. Bu tür tasarımların yerel gelenekleri modern estetik anlayışla birleştirerek kültürel sürdürülebilirliği desteklediğini ifade etmektedir. Bu

yaklaşım, çevresel olduğu kadar kültürel bir sorumluluğu da yerine getirmektedir (Durán, 2007, ss. 56-67).

Uygulama Alanları ve Gelecek Perspektifleri

Sıfır atık takı tasarımı, çevresel sürdürülebilirlik hareketinin bir parçası olmasının ötesinde, eğitim, endüstri ve sanatın kesişiminde yenilikçi bir alan yaratmaktadır. Bu yaklaşımlar, bireysel ve toplumsal düzeyde farkındalık yaratmayı amaçlarken, teknolojik ve tasarımsal yeniliklerle gelecekte daha büyük bir etki yaratma potansiyeline sahip olmaktadır. Aşağıda, sıfır atık takı tasarımının mevcut uygulama alanları ve geleceğe dair perspektifler ele alınmaktadır.

Sıfır atık felsefesi, özellikle tasarım eğitimi alanında yaygınlaşan bir anlayıştır. Üniversiteler ve tasarım okulları, öğrencilerin geri dönüştürülmüş malzemelerle yaratıcı projeler geliştirdiği atölye çalışmaları düzenlemektedir. Zaman ve Lehmann (2011), bu tür uygulamaların yalnızca teknik beceriler kazandırmakla kalmayıp, aynı zamanda öğrencilerde çevresel farkındalık oluşturduğunu vurgulamaktadır. Atık nesnelerin yeniden kullanıldığı projeler, sürdürülebilir tasarım anlayışının benimsenmesine katkı sağlarken, geleceğin tasarımcılarının yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmelerine de yardımcı olmaktadır.

Geleneksel takı sektörü, genellikle doğal kaynakların aşırı tüketimi ve etik dışı üretim süreçleriyle anılmaktadır. Ancak sıfır atık takı tasarımı, bu algıyı değiştiren bir yaklaşım sunmaktadır. Yin (2020), ileri dönüşüm ve geri dönüştürülmüş malzemelerin, tüketici tercihlerinde yeni bir trend haline geldiğini belirtmektedir. Özellikle çevre bilincine sahip tüketiciler, atık nesnelerle oluşturulan tasarımlara artan bir ilgi göstermektedir. Bu durum hem bağımsız tasarımcılar hem de büyük markalar için yeni fırsatlar yaratmaktadır.

Bu yaklaşım, yalnızca sürdürülebilir bir gelecek için bir adım değil, aynı zamanda değişen tüketici taleplerine verilen yenilikçi bir tasarım yanıtı olarak da değerlendirilebilir.

Sanat ve tasarım sergilerinde sıfır atık takı tasarımı, sürdürülebilirlik teması etrafında şekillenen etkili bir platform olarak önemli bir rol oynamaktadır. Bu sergiler, yalnızca bireysel üreticilere değil, geniş kitlelere de ulaşarak farkındalık yaratmayı hedeflemektedir. MacArthur'un (2017) raporlarına göre, sürdürülebilir tasarım odaklı etkinlikler, bu yaklaşımı tanıtmak için etkili bir araç olarak görülmektedir. "Sustainable Jewelry: Beyond Materials" gibi sergiler hem profesyoneller hem de tüketiciler için ilham verici bir kaynak haline gelmiştir. Bu tür organizasyonlar, sıfır atık takı tasarımının estetik ve çevresel potansiyelini geniş kitlelere tanıtarak, daha fazla tasarımcıyı bu yaklaşımı benimsemeye teşvik etmektedir.

Sıfır atık takı tasarımı, yerel toplulukların kültürel zenginliklerinden ve estetik değerlerinden ilham alarak, geleneksel bilgi birikimini modern tasarımla

birleştirmektedir. Yerel halkların doğal kaynakları sürdürülebilir bir şekilde kullanarak özgün ve yaratıcı takı tasarımları geliştirdiğini vurgulamaktadır. Bu tür yaklaşımlar, yalnızca çevresel fayda sağlamakla kalmaz, aynı zamanda kültürel mirasın korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına da katkıda bulunmaktadır. Böylece tasarımlar, birer sanat eseri olmanın ötesine geçerek toplumsal ve kültürel bağlamda da anlam kazanmaktadır (Durán, 2007, ss. 56-67).

Sıfır atık takı tasarımının gelecekteki başarısı, tüketici davranışlarındaki değişimle doğrudan bağlantılıdır. Sürdürülebilir ürünlere yönelik artan tüketici talebinin, endüstriyel üretim süreçlerini dönüştürebileceğini öngörmektedir. Bu değişim, yalnızca tüketici alışkanlıklarını etkilemekle kalmaz, aynı zamanda çevreye duyarlı üretim yöntemlerini destekleyen politikaların yaygınlaşmasına da öncülük edebilmektedir. Tüketicilerin bu bilinçle hareket etmesi, sürdürülebilir tasarımların benimsenmesini hızlandırması ve sektörün genel yapısını dönüştürmesi beklenmektedir (Zafarmand vd., 2003, ss. 173-186).

Bu yaklaşım, yalnızca takı sektöründe değil, moda ve endüstriyel tasarım gibi diğer disiplinlerde de geniş bir farkındalık yaratma potansiyeline sahiptir. Sıfır atık tasarımı, çevresel sürdürülebilirliği destekleyen bir araç olmaktan öte, yaratıcı ifadeyi teşvik eden ve toplumsal dönüşümü hızlandıran güçlü bir hareket olarak geleceğe yön vermesi beklenmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Atık nesnelerin tasarım süreçlerinde kullanılması, yalnızca sürdürülebilir üretim pratiklerinin bir sonucu olarak değil, aynı zamanda nesnenin estetik ve kavramsal değerinin yeniden düşünülmesine olanak sağlayan bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Duchamp'ın ready-made yaklaşımıyla başlayan gündelik nesnelerin sanatsal bağlamda yeniden yorumlanması fikri, çağdaş tasarım pratiklerinde farklı malzeme ve nesnelerin yaratıcı biçimlerde kullanılmasının önünü açmıştır. Bu bağlamda sıfır atık yaklaşımı, yalnızca çevresel bir strateji değil aynı zamanda tasarım nesnesinin anlamını dönüştüren eleştirel bir tasarım yaklaşımı olarak da ele alınabilir.

Atık nesnelerle sıfır atık takı tasarımı, çağdaş tasarım dünyasında estetik bir yenilikten öte, çevresel ve toplumsal bir sorumluluk hareketi olarak görülmektedir. Bu yaklaşım hem fırsatlar hem de zorluklar sunarak tasarım dünyasına yeni bir boyut kazandırmıştır.

Atık nesnelerin tasarıma entegre edilmesi, tüketim kültürüne alternatif yaratma ve kaynakların sürdürülebilir şekilde değerlendirilmesi açısından güçlü bir araçtır. Geri dönüştürülmüş materyaller hem çevre bilinci yaratmak hem de yenilikçi tasarım süreçlerine katkıda bulunmak için benzersiz bir fırsat sunmaktadır. Tasarımcılar, bu

materyallerin geçmişlerinden ve işlevselliklerinden ilham alarak yaratıcı süreçlerini beslerken, sıfır atık yaklaşımı sayesinde çevresel etkilerini minimize etme şansı bulunmaktadır (Yin, 2020, ss. 8-16).

Atık nesnelerin geçişleri ve işlevsellikleri, tasarımcıların yaratıcılığını tetiklese de bu materyalleri geleneksel takı estetiğiyle uyumlu hale getirmek zor olabilmektedir. Özellikle yüksek moda ve lüks tüketim pazarında, geri dönüştürülmüş materyallere yönelik algılar, sıklıkla “değersizlik” kavramıyla ilişkilendirilir (McCullough, 2008). Bu algının değişmesi için toplumsal farkındalığın artırılması ve tasarımcıların atık nesnelere lüks bağlamlara oturtacak yenilikçi yaklaşımlar geliştirmesi gerekmektedir.

Geri dönüştürülmüş materyallerin dayanıklılığı ve işlenebilirliği, tasarım sürecinde belirgin bir engel teşkil edebilir (Geissdoerfer vd., 2017). Bu tür teknik zorlukların üstesinden gelmek için modern üretim yöntemleri ve teknolojik yeniliklerin kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Örneğin, 3D yazıcı teknolojileri ve gelişmiş geri dönüşüm süreçleri, tasarımcıların atık nesnelere işlevsel ve estetik açıdan daha erişilebilir hale getirmesine olanak tanıyabilir.

Sıfır atık tasarım sürecinin etik boyutu da dikkate alınması gereken önemli bir konu olarak görülmektedir. Sürdürülebilir ürünlere olan tüketici ilgisinin artması, yeşil pazarlama (greenwashing) gibi etik olmayan uygulamalara yol açabilmektedir (Zafarmand vd., 2003, ss. 173-186). Tasarımcıların ve üreticilerin, sürdürülebilirlik taahhütlerini şeffaf ve samimi bir şekilde ifade etmeleri, bu yaklaşıma olan güveni artıracaktır.

Atık nesnelere sıfır atık takı tasarımı, çevresel sürdürülebilirlik ve yaratıcı yenilikler açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak, bu yaklaşımın başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için estetik ve teknik sınırlamaların aşılması, tüketici algısının dönüştürülmesi ve tasarımcıların etik sorumluluklarını yerine getirmesi gerekmektedir.

Gelecekte, teknolojik yenilikler ve ileri dönüşüm süreçlerindeki gelişmeler, sıfır atık tasarımın daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayabilir. Bu durum, sadece tasarım dünyasında değil, genel olarak tüketim alışkanlıklarında da köklü bir değişim yaratma potansiyeline sahiptir. Sıfır atık takı tasarımı hem çevreye hem de topluma hizmet eden sürdürülebilir bir hareket olarak önümüzdeki yıllarda daha da yaygınlaşması beklenmektedir.

Sıfır atık yaklaşımı ve atık nesnelere takı tasarımında kullanımı, günümüz tasarım pratiklerinde yalnızca estetik bir yenilik olarak değil, aynı zamanda çevresel ve toplumsal sorumlulukla ilişkili bir tasarım anlayışı olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, atık nesnelere sıfır atık felsefesi bağlamında takı tasarımına nasıl dâhil edildiği ve bu yaklaşımın çağdaş tasarım anlayışı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Yapılan değerlendirmeler, atık nesnelere

yalnızca alternatif bir malzeme kaynağı olmadığını; aynı zamanda tasarımın kavramsal içeriğini güçlendiren ve estetik ifade olanaklarını genişleten bir araç olarak kullanılabildiğini göstermektedir.

Araştırma kapsamında ele alınan sanatçı ve tasarım örnekleri, gündelik ve çoğu zaman değersiz kabul edilen nesnelere tasarım sürecinde yeniden yorumlanarak farklı anlam katmanları kazanabildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, geleneksel takı tasarımında değerli malzemelere dayalı yerleşik anlayışın sorgulanmasına olanak tanımakta ve tasarım nesnesinin değerini yalnızca kullanılan malzemenin ekonomik niteliğiyle değil, taşıdığı düşünsel içerik ve estetik dönüşümle ilişkilendiren bir yaklaşımı görünür kılmaktadır. Bu yönüyle sıfır atık yaklaşımı, tasarım pratiğini yalnızca üretim teknikleri açısından değil, aynı zamanda kavramsal ve kültürel boyutlarıyla yeniden düşünmeye imkân tanımaktadır.

Atık nesnelere tasarım sürecine dâhil edilmesi, çevresel sürdürülebilirlik açısından da önemli bir katkı sunmaktadır. Kullanılmış veya atık durumdaki malzemelerin yeniden değerlendirilmesi, doğal kaynak kullanımını azaltmaya yönelik bir yaklaşım sunarken, tasarım süreçlerinin daha sorumlu bir üretim anlayışıyla yürütülmesine de olanak sağlamaktadır. Bununla birlikte bu tür uygulamalar, tüketim kültürüne yönelik eleştirel bir bakış geliştirilmesine katkıda bulunarak tasarımın toplumsal farkındalık yaratma potansiyelini güçlendirmektedir.

Sonuç olarak, atık nesnelere gerçekleştirilen sıfır atık takı tasarımı, hem estetik hem de kavramsal açıdan tasarım alanına yeni ifade olanakları kazandıran bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Bu yaklaşım, tasarımcıların mevcut malzemeleri yeniden düşünmeye ve üretim süreçlerini farklı bir perspektifle ele almaya teşvik ederken, sürdürülebilir tasarım anlayışının gelişimine de katkı sağlamaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmaların, farklı kültürel bağlamlarda geliştirilen sıfır atık takı uygulamalarını karşılaştırmalı olarak ele alması ve yeni üretim teknolojilerinin bu alandaki rolünü incelemesi, sürdürülebilir tasarım literatürünün gelişimine önemli katkılar sağlayacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yapay Zekâ Kullanımı: Yazar, bu çalışma için yapay zekâ destekli uygulama kullanmadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Use of Artificial Intelligence: The author declared that he did not use an AI-supported application for this work.

Kaynaklar

- ArtWorks for Change. (t.y.). *Tim Noble and Sue Webster*. <https://www.artworksforchange.org/portfolio/tim-noble-and-sue-webster/> (In English).
- Baines, R. (2010). *Podcast episode 7* [Takı Tasarım]. Australian Design Centre, Darlinghurst, Australia. <https://www.australiandesigncentre.com/podcast/episode-7-robert-baines/> (In English).
- Bielander, D. (2015). *Cardboard* [Takı Tasarım]. Ornamentum Gallery, New York, USA. <https://www.ornamentumgallery.com/artists/30-david-bielander/works/4380-david-bielander-cardboard-2015/> (In English).
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027> (In English).
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa> (In English).
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). Sage. (In English).
- Dormer, P. (1994). *The art of the maker: Skill and its meaning in art, craft, and design*. Thames & Hudson. (In English).
- Durán, L. (2007). *Africa remix: Contemporary art of a continent*. Jacana Media. (In English).
- Ferguson, R., & Sawelson-Gorse, N. (1999). Responses. *Art Journal*, 58(2), 4-5. (In English).
- Geissdoerfer, M., Savaget, P., Bocken, N. M. P., & Hultink, E. J. (2017). The circular economy: A new sustainability paradigm? *Journal of Cleaner Production*, 143, 757-768. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.12.048> (In English).
- Harrod, T. (2012). *The crafts in Britain in the twentieth century*. Yale University Press. (In English).
- İğrek, M. (2015, Ağustos 5). *Kutulara hikâyeler biriktiren sanatçı*. Musaiğrek. <https://musaiğrek.com/2015/08/05/kutulara-hikayeler-biriktiren-sanatci/>
- Kutchamuch, T. (2008). *All year rings* [Takı Tasarım]. Tithi. <https://www.tithi.info/all-year-rings> (In English).
- Le Van, M. (2007). *Fabulous jewelry from found objects*. Lark Books. (In English).
- MacArthur, E. (2017). *Circular economy: A systemic approach to sustainability*. Ellen MacArthur Foundation. <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/topics/circular-economy-introduction/overview> (In English).
- McCullough, M. (2008). *Digital ground: Architecture, pervasive computing, and environmental knowing*. MIT Press. (In English).
- Murray, K. (2011). Narrative jewellery: Telling stories through design. *Journal of Craft Studies*, 5(2), 123-134. (In English).
- Noland, C. (2013). Inheriting the avant-garde: Merce Cunningham, Marcel Duchamp, and the "Legacy Plan". *Dance Research Journal*, 45(2), 85-121. <https://doi.org/10.1017/S0149767713000028> (In English).
- Peters, R. (2004). *Azoth-SOFA Chicago* [Takı Tasarım]. Ornamentum Gallery, New York, USA. <https://www.ornamentumgallery.com/exhibitions/11-ruudt-peters-azoth-sofa-chicago/overview/> (In English).
- The Collector. (t.y.). *What was great about Marcel Duchamp's Fountain?* <https://www.thecollector.com/what-was-great-about-marcel-duchamp-fountain/> (In English).
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yin, Z. Z. Y. (2020). *Sustainable jewellery practice: A creative approach to communicate sustainability* (Thesis No. 23503821) [Doctoral dissertation, Toronto Metropolitan University]. <https://doi.org/10.32920/23503821> (In English).
- Ylirisku, H. (2021). *Reorienting environmental art education* (Thesis No. 197424173) [Doctoral dissertation, Aalto University]. <https://research.aalto.fi/en/publications/reorienting-environmental-art-education-2/> (In English).
- Zafarmand, S. J., Sugiyama, K., & Watanabe, M. (2003). Aesthetic and sustainability: The aesthetic attributes promoting product sustainability. *The Journal of Sustainable Product Design*, 3(3), 173-186. <https://doi.org/10.1007/s10970-005-6157-0> (In English).
- Zaman, A. U., & Lehmann, S. (2011). Challenges and opportunities in transforming a city into a "zero waste city". *Environmental Progress & Sustainable Energy*, 31(2), 221-229. <https://doi.org/10.1002/ep.11618> (In English).